

การพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาจัดการเรียนการสอน

ในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของจังหวัดชัยภูมิ

DEVELOPING LOCAL WISDOM KNOWLEDGE BASE WHICH USED

FOR TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT

OF BASIC EDUCATIONAL SCHOOL

IN CHAIYAPHUM PROVINCE

อาวุธ ประเมโท

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

2554

DEVELOPING LOCAL WISDOM KNOWLEDGE BASE WHICH USED
FOR TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT
OF BASIC EDUCATIONAL SCHOOL
IN CHAIYAPHUM PROVINCE

ARVUT PAMETO

CHAIYAPHUM RAJABHAT UNIVERSITY

2011

ชื่อโครงการวิจัย : การพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาจัดการเรียนการสอน
ในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของจังหวัดชัยภูมิ
: DEVELOPING LOCAL WISDOM KNOWLEDGE BASE WHICH
USED FOR TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT OF
BASIC EDUCATIONAL SCHOOL IN CHAIYAPHUM PROVINCE

ชื่อผู้วิจัย : นายอาวุธ ปะเมโท
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา(Research and Development) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษา
แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของ
จังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้มแข็งสามารถถ่ายทอดให้
ผู้เรียนได้ 3) เพื่อให้โรงเรียนนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในส่วน
ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น และนำไปจัดการเรียนการสอนได้

การดำเนินการวิจัยและพัฒนา มี 2 ระยะ ระยะแรกผู้วิจัยทำการศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค
แนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน และแหล่งข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ประชากร เป็นครูวิชาการประจำโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศัยภูมิ
เขต 1 จำนวน 5 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอคอนสวรรค์ อำเภอบ้านเขว้า อำเภอ
หนองบัวแดง และอำเภอภักดีชุมพล จำนวน 258 คน ในปีการศึกษา 2551 ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
แบบธรรมดา (Sample Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 157 คน เครื่องมือที่ใช้ในการ
วิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น จำนวน 3 ตอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่า
เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ส่วนการศึกษาแหล่งข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาจัดการเรียน
การสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยใช้ประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามยุทธศาสตร์การ
พัฒนาจังหวัดชัยภูมิ 9 สาขา ประกอบด้วย 1)สาขาเกษตรและการทำมาหากิน 2)สาขาอาหารและ
โภชนาการ 3) สาขาภาษาและวรรณกรรม 4)สาขาแพทย์แผนไทยและสมุนไพร 5)สาขาศาสนา
ประเพณีและพิธีกรรม 6)สาขากีฬาและการละเล่นพื้นบ้าน 7)สาขาศิลปะการแสดงและดนตรี
8)สาขาศิลปะหัตถกรรมและสิ่งทอ และ 9)สาขาประวัติศาสตร์และโบราณคดี วิเคราะห์ข้อมูล
เชิงเนื้อหา จัดหมวดหมู่ตามสาขาภูมิปัญญาท้องถิ่น

ระยะที่สอง เป็นการวิจัยพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มเป้าหมายเป็นภูมิปัญญา
ท้องถิ่นจำนวน 42 คน ที่ได้จากการสำรวจในระยะแรก โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นเวลา 1 วัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความพึงพอใจ แบบบันทึกองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับพัฒนาแล้ว นำไปพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสู่การจัดการเรียนการสอน กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการประจำโรงเรียน จำนวน 20 โรงเรียน รวมจำนวน 40 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จากกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนในสังกัด ทำการประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นเวลา 1 วัน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความพึงพอใจและแบบบันทึกองค์ประกอบของหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และตรวจสอบความถูกต้องด้านภาษา เนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัยและพัฒนา ระยะแรก ผลการศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจในการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีระดับความคิดเห็นระดับมาก ($\bar{x}=4.22$) การศึกษาแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน พบว่า เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน มีระดับความคิดเห็นระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.52$) และผลการศึกษาแหล่งข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียน พบว่า มีแหล่งข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น 84 แหล่ง สาขาที่มีแหล่งข้อมูลมากที่สุดคือ สาขาศิลปะหัตถกรรมและสิ่งทอ จำนวน 20 แหล่ง จัดหมวดหมู่ตามลักษณะของความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ ได้ 28 ด้าน สาขาที่มีมากที่สุดคือ สาขาศิลปะหัตถกรรมและสิ่งทอ จำนวน 6 ด้าน

ระยะที่สอง ผลการพัฒนาน้องความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่าผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการได้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนให้กับคนอื่นและกลุ่มอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.56$) ได้องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พัฒนาแล้วจำนวน 20 ด้าน และผลการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พัฒนาแล้ว ไปพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสู่การจัดการเรียนการสอน พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ มีความพึงพอใจเกี่ยวกับหัวข้อการประชุม สอดคล้องกับสภาพปัญหาของโรงเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.52$) ทุกโรงเรียนได้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นและการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไปกำหนดในแผนการจัดการเรียนรู้ นำไปสู่การจัดการเรียนการสอนต่อไป

Research title : Developing local wisdom knowledge base which used for teaching and Learning management of basic educational school in Chaiyaphum Province .

Researcher : Arvut Pameto

Financial support : Chaiyaphum Rajabhat University

ABSTRACT

This study was accomplished by mean of research and development. The purposes of the research and development were 1) to study local wisdom data sources 2) to developing local wisdom knowledge base having vigorous can be to pass on to learner 3) to the school used wisdom knowledge base come to curriculum school development and teaching and learning management to involve local.

The implementation of research and development operating was II phase. First phase; Researcher was study a problem and an obstacle and guide local wisdom use for teaching and learning and study local wisdom data sources. The populations were 258 teachers in basic educational school in Chaiyaphum Province area I, consisted 5 districts were Muang, Kornsawan, Bankhoaw, Nongbuadaeng and Pukdeechumphol in 2551 academic year. Sample random sampling from population were 157 sample group. The tools included were questionnaires and data analysis by mean and standard deviation statistic. The study local wisdom data source 9 subdivision were 1) Agricultural and career works 2) Foods 3) Languages and Literatures 4) Thai massages and Herbals 5) Religions, Cultural and Traditions 6) Sports and Games playing Thai 7) Arts ,Thai Dances and Music 8) Thai hand made and garment 9) Historical and Archaeology. Data analysis of contents and organization of local wisdom each subdivision.

Second phase; Research and developing local wisdom knowledge base. Target group of 42 local wisdom by surveys in First phase, Workshop 1day operational. The tools included were questionnaires and short notes and used local wisdom knowledge with development which used come to curriculum school development for teaching and learning management. The target group of 40 master and academics teacher by selected purposive sampling group in network school of basic educational school in Chaiyaphum province area I. The tools included were questionnaires short notes and element of curriculum and instructional plan note. Data analysis by mean and standard deviation statistic, contents and language to check completes by specific experts.

The result from First phase study was the teacher's knowledge and comprehension about the school were local wisdom knowledge base come to curriculum school development which used for teaching and learning management with "high" level a mean of 4.22. The study a problem and an obstacle and guide local wisdom use for teaching and learning with "highest" level a mean of 4.52. The 20 Thai hand made and garment have most from 84 data source. The organization of local wisdom were 28 subdivision and most subdivision were 6 part.

Second phase; The result of developing local wisdom knowledge base. It was found that groups with transfer self- local wisdom knowledge for group and anyone with "highest" level a mean of 4.56. The 20 local wisdom curriculum and developing to instructional with workshop . It was found that groups with workshop item satisfied school of problem with "highest" level a mean of 4.52. Developing local wisdom knowledge base which used for teaching and learning management every school .

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลงได้เพราะได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ประจำปี 2552

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1
นายบัวเย็น พลคราม หัวหน้ากลุ่มงานนิเทศการศึกษาและผู้ร่วมวิจัย คีษานิเทศก์และบุคลากร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ทุกคน ที่กรุณาให้ความสะดวก คำแนะนำ
ช่วยเหลือเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายและสถานที่ใช้ในการวิจัย

ขอขอบพระคุณภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกคน ที่เสียสละเวลาในการถ่ายทอดองค์ความรู้และให้
ข้อมูลความรู้เชิงวิชาการ

ขอขอบพระคุณผู้บริหาร โรงเรียนและครูวิชาการประจำโรงเรียน ทุกโรงเรียนที่เป็น
กลุ่มเป้าหมายการวิจัย

และขอขอบพระคุณทุกๆท่าน ที่มีส่วนช่วยเหลืองานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

อาวุธ ปะเมโท

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 คำถามวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์	5
1.4 ขอบเขตการวิจัย	5
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 หลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น	8
2.2 ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น	8
2.3 ประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น	11
2.4 สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่น	16
2.5 แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน	17
2.6 หลักสูตรท้องถิ่น	20
2.7 ประวัติศาสตร์เมืองชัยภูมิ	24
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	33
2.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย	37
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	40
3.1 การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาจัดการเรียนการสอนและ แหล่งข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	40
3.2 การวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน	44

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย	49
4.1 ผลการวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาจัดการเรียนการสอนและแหล่ง ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	49
4.2 ผลการวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน	61
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	68
5.1 สรุปผลการวิจัย	68
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	72
5.3 ข้อเสนอแนะ	74
บรรณานุกรม	76
ภาคผนวก	80
ภาคผนวก ก. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	81
ภาคผนวก ข. ตัวอย่างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล	82
ภาคผนวก ค. ตารางการประชุมเชิงปฏิบัติการ	93
ภาคผนวก ง. ตัวอย่างองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	101
ภาคผนวก จ. รายชื่อโรงเรียน	105
ประวัติผู้วิจัย	111

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงจำนวนครูวิชาการประจำโรงเรียน แต่ละอำเภอในจังหวัดชัยภูมิ	41
ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลทั่วไปของครูวิชาการประจำโรงเรียน	50
ตารางที่ 3 แสดงระดับความคิดเห็น ความพึงพอใจของครูวิชาการประจำโรงเรียน เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ใน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	51
ตารางที่ 4 แสดงแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน	52
ตารางที่ 5 แสดงแหล่งข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมา จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนได้	53
ตารางที่ 6 แสดงจำนวนแหล่งข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	59
ตารางที่ 7 แสดงลักษณะของความรู้และประสบการณ์ที่จะได้รับแต่ละด้าน ตามสาขาภูมิปัญญาท้องถิ่น 9 สาขา	61
ตารางที่ 8 แสดงสถานภาพข้อมูลส่วนตัวของผู้ประเมิน	62
ตารางที่ 9 แสดงระดับความคิดเห็น ความพึงพอใจของภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เข้าประชุมเชิงปฏิบัติการ	64
ตารางที่ 10 แสดงสถานภาพข้อมูลส่วนตัวของผู้ประเมิน	66
ตารางที่ 11 แสดงระดับความคิดเห็นความพึงพอใจของผู้บริหารโรงเรียนและ ครูวิชาการประจำโรงเรียน	67

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
แผนภาพที่ 1 แผนภาพแสดงการนำภูมิปัญญาชาวบ้านไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอน	19
แผนภาพที่ 2 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	38

